

# Bedömning av lärarstudenters yrkeskunnande i VFU

**Henrik Hegender**

*Fil. dr / lektor i pedagogik*

Institutionen för didaktik och lärares praktik, Lnu

Örebro universitet, 2024-09-19



Fenomenet **bedömning** upplevs till mångt och mycket som ett "fulord" i förskola, skola och högskola...

...det förknippas med prov, kontroll, stress, fusk...

...en **bedömning** är dock en absolut första förutsättning för att lärare ska kunna göra det som alla är överens om är bra i lärandesyfte, nämligen att kunna ge återkoppling: beröm och konstruktiva kommentarer...



# 1. **Bedömning av vad?**

- lärares teoretiska eller praktiska yrkeskunnande?

# 2. **Bedömning hur?**

- summativt eller formativt?

# 3. **Bedömning utifrån...?**

- kursmål/kriterier eller yrkespraxis/beprövad erfarenhet?

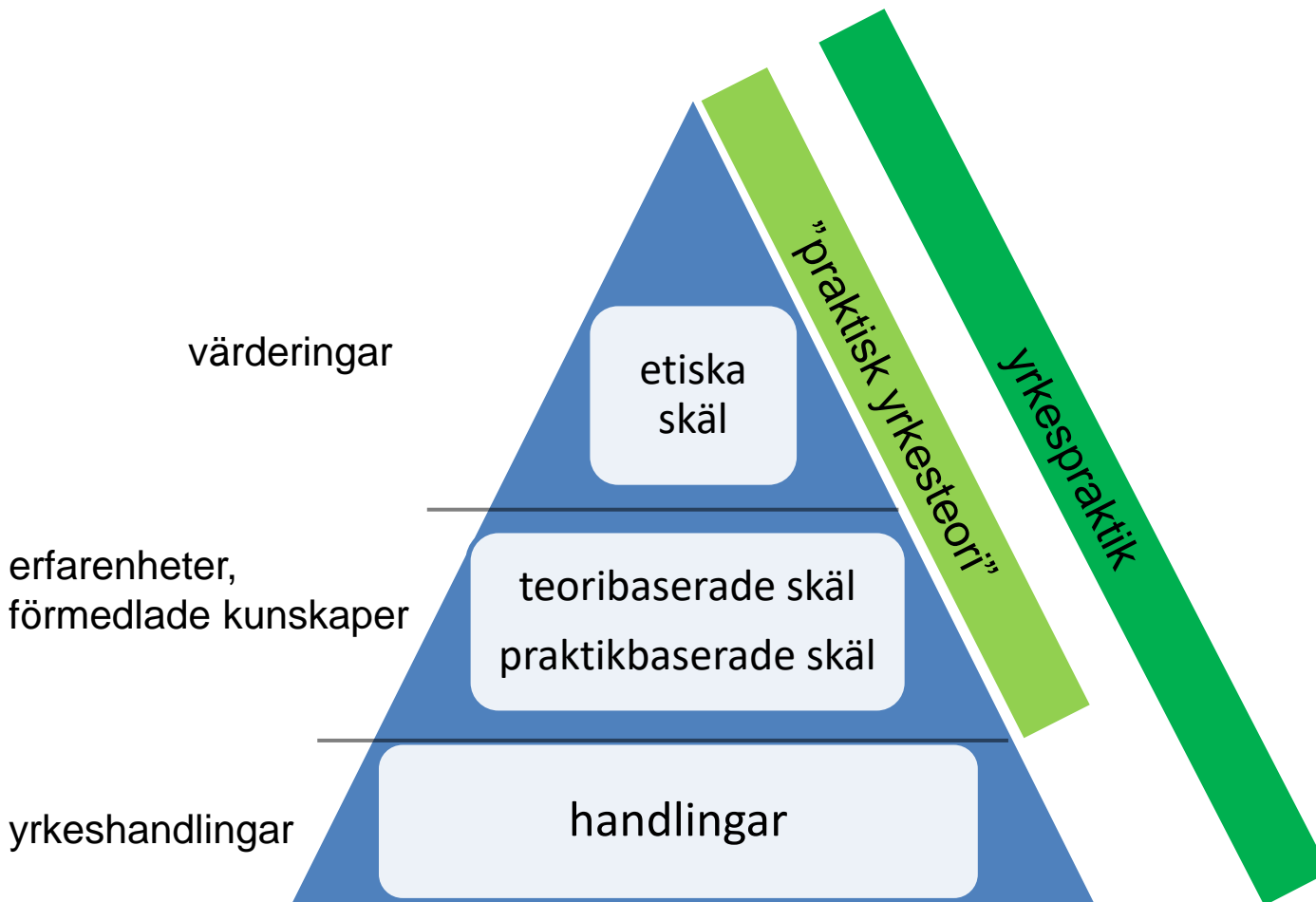


# Lärares teoretiska och praktiska kunskaper?

		Lärarkunskapens kunskapsgrunder (jfr Cochran-Smith & Lytle, 1999)	
		Forskningsgrundad	Erfarenhetsgrundad
Lärarkunskapens uttrycksformer (jfr Fenstermacher, 1994)	Påståendekunskap	analysera och <i>tala om</i> egna och andras skolbaserade handlingar i förhållande till pedagogiska/didaktiska teorier	analysera och <i>tala om</i> egna och andras skolbaserade handlingar i förhållande till konsekvenser i och för skolpraxis
	Procedurkunskap	<i>handla</i> i förhållande till pedagogiska/didaktiska teorier	<i>handla</i> i förhållande till beprövad erfarenhet



# Praktisk yrkesteori



# Lärares yrkeskunnande – vad är det?

Enligt Shulman, 1986 (se Gerrevall, 2017):

- **ämneskunnande**
- **pedagogiskt ämneskunnande** (inkluderar såväl ämnesdidaktik som allmändidaktik)
- **läroplanskunnande** (kunskap om läroplaner och styrdokument samt läromedel andra medier i undervisningen)

Enligt Nordenbo m.fl. 2008 (se Gerrevall, 2017):

- **ämnes- och ämnesdidaktisk kompetens,**
- **allmändidaktisk kompetens,**
- **relationell kompetens,**
- **ledarskapskompetens,**
- **administrativ kompetens** (dokumentation, betyg, IUP etc.),
- **utvecklingskompetens** (egen kompetensutveckling samt verksamhetens, SKA t.ex.)



# Ödmjuk orubblighet

En avgörande (och rimlig) kvalitet i lärares yrkeskunnande<sup>1</sup>

*Per Lindqvist*<sup>2</sup>

Linnéuniversitetet

The article provides one answer to the question of what the ingredients of teacher quality are. The findings are based on data collected from experienced teachers. Three different methods have been used; e-Delphi, stimulated recall and dialogue seminars. In cooperation with the teachers, the scholars have tried to conceptualize decisive qualities in the teachers professional experiences. Two words – humble tenacity – appeared as an essential description of the characteristics of a skilled teacher. The generation of the concept is inspired by David Hansen's writing, in which he claims "tenacious humility" as an ideal for good teaching. To do justice to the empiricism in the present study Hansen's word order are reversed. In contrast to a tenacious humility, a humble tenacity stresses the tenacious, the teacher's portrait of him- or herself. The knowledge of the teacher is then more focused on making oneself and one's ideals visible and less about trying to see the pupils, or that the pupils have to make themselves visible. Finally the article discuss such knowledge in relation to the rise of an individualized society enclosed with a therapeutic education in which the pedagogy of seeing, a pedagogy which emphasizes closeness and intimacy, has become an important ingredient within the teaching profession.

**Nyckelord:** Lärare, praktiskt yrkeskunnande, relationellt yrkeskunnande, seendets pedagogik

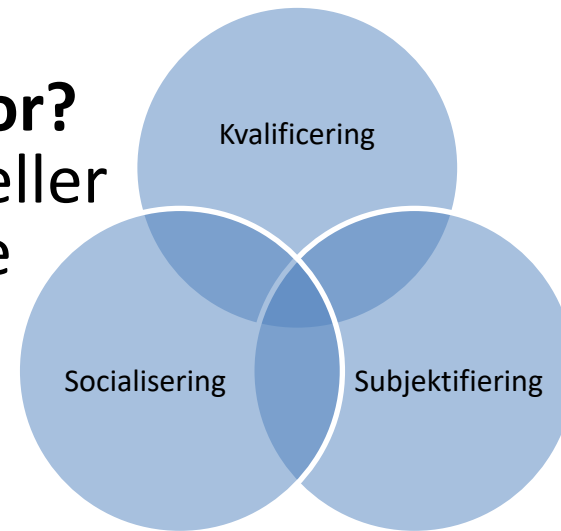
---

<sup>1</sup> Föreliggande artikel har utvecklats utifrån en tidigare publicering i numera upphörda *Didaktisk tidskrift*.

<sup>2</sup> E-post: per.lindqvist@lnu.se

# Biesta (2015), What is education for?

## - om utbildningens tre funktioner, eller tre områden för utbildningens syfte



De tre delarna avser all formell utbildning i förskola, skola och universitet. Såväl barn i förskola och skola som vuxna i universitetsutbildning ska bli:

- 1) **kvalificerade** (i specifika kunskaper och färdigheter),
- 2) **socialiserade** (via relationella, kulturella, etiska värden),
- 3) **subjekt** (t.ex. stark självkänsla, integritet, självständighet, kreativitet).

**Avseende förskollärares/lärares yrkeskunnande, lärande och utveckling behöver de få chansen att utveckla:**

1. *kvalifikationer* för att kunna utföra yrkeshandlingar (ämneskunskaper, läroplanskunskaper, didaktiska/metodiska kunskaper och färdigheter etc.),
2. *sociala färdigheter* för att agera relationellt med gott omdöme i olika yrkesmässiga sociokulturella miljöer gentemot barn/elever, kollegor och vårdnadshavare (förstå system, rutiner och det som "sitter i väggarna"...)
3. *personliga egenskaper* för att bli ett subjekt (t.ex. initiativförmåga, ledarskap, kritisk förmåga, ödmjukhet, tålamod, "hållbar lärare"...)

(Biesta, 2015)

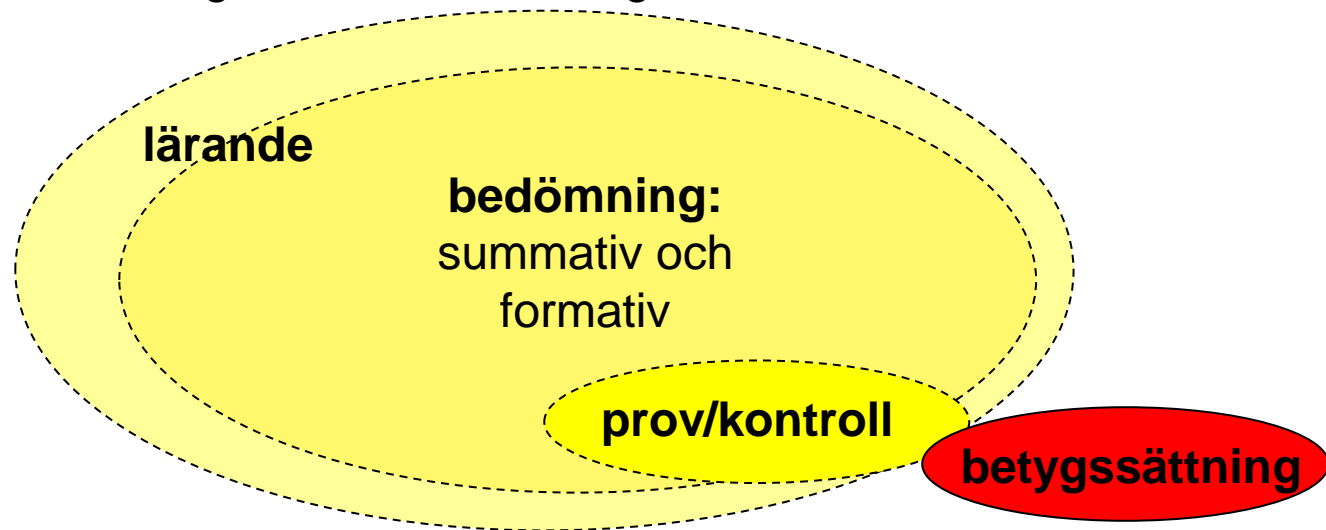
Hur kan/bör en handledare stötta en blivande kollega rörande 2 och 3?



# Bedömning, prov och betygssättning

*Bedömning av lärande* – (summativ) **bedömning av nuläget/feedback**: ofta provrelaterad och betygssättande bedömning, men inte endast (jfr diagnos)!

*Bedömning för lärande* – (summativ och formativ) **bedömning av nuläget/feedback samt framåtsyftande bedömning/feedforward**: handledande och vägledande bedömning.



(jfr Lau, 2016)

# Summativ bedömning dålig - formativ bedömning bra? Nja!

## 1. **Summativ bedömning** (initialt och kontinuerligt)

En nulägesbedömning av vad en lärarstudent kan och inte kan,

- som bör leda till ett kvalitativt innehållsrikt bedömningsuttalande om lärarstudentens kunskapsläge (goda kunskaper samt bristande kunskaper),
- med en förklaring till varför, med en tydlig koppling till (tydliggjorda och konkretiserade) mål och kriterier.

## 2. **Formativ bedömning** (initialt och kontinuerligt)

En framåtsyftande bedömning om vad en lärarstudent behöver lära mer,

- som leder till ett kvalitativt innehållsrikt bedömningsuttalande om vad som ska läras, varför, samt hur detta ska kunna läras,
- med en tydlig koppling till (tydliggjorda och konkretiserade) mål och kriterier.

## 3. **Summativ bedömning** (slutgiltigt och avslutande)

En summerande slutbedömning av vad en lärarstudent kan och inte kan,

- som leder till ett bedömningsbesked i form av betyg eller annan symbol, och/eller i form av ett uttalande med tydlig koppling till mål och kriterier.

## 4. **Formativ bedömning...** (*"att skicka med" även om VFU-kursen är slut...*)

---

(Lau, 2016)



Tabell 1. Bedömningsmodeller där bedömningens syfte, innehåll och form skiljer sig åt (Reynolds & Salters, 1995).

Modell I	Modell II	Modell III
<p>Bedömning av <b>yrkeshandlingars utförande</b> utifrån formella kriterier och förutbestämda yrkesuppgifter. <b>Kriterier används som en checklista</b>, och av vilken bedömare som helst.</p>	<p>Bedömning av <b>yrkeshandlingars utförande och effekter</b>, ej nödvändigtvis utifrån kriterier men utifrån <b>adekvata och förväntade yrkesuppgifter</b>.</p>	<p>Bedömning av <b>yrkeshandlingars utförande och effekter</b>, men även tänkbart utförande utifrån <b>alternativa yrkeshandlingar med hänsyn tagen till yrkeskontexters komplexitet och skilda förutsättningar</b>. Bedömaren behöver mkt goda kunskaper och erfarenheter av de yrkessituationer som ska bedömas (lång yrkeserfarenhet absolut nödvändig och <b>kriterier ej tillräckliga</b>).</p>

# Vilken typ av återkoppling främjar elevers/studenters lärande bäst?

- \* **Betyg/poäng**
- \* **Betyg/poäng och kommentarer**
- \* **Beröm**
- \* **Kommentarer**

(Butler, 1988; Lipnevich & Smith, 2008)



# Referenser

Biesta, Gert (2015). What is education for? On good education, teacher judgement, and educational professionalism. *European Journal of Education, Research, Development and Policy*, 50(1), 75-87.

Butler, R. (1988). Enhancing and undermining intrinsic motivation: The effects of task-involving and ego-involving evaluation of interest and performance. *British Journal of Educational Psychology*, 58(1), 1-14.

Gerrevall, Per (2017). *Att bedöma lärarkvalitet: skicklighet, lämplighet och kompetens*. Natur & Kultur.

Gustafsson, A., Måhl, P. & Sundblad, B. (2012). *Betygsättning. En handbok*. Stockholm: Liber.

Hegender, Henrik (2024). *Hur lärarkunskap formuleras och bedöms i verksamhetsförlagd utbildning*. Doktorsavhandling. Linköpings universitet.

Lau, Alice (2016). 'Formative good, summative bad?' A review of the dichotomy in assessment literature. *Journal of Further and Higher Education*, 40(4), 509-525.

Lauvås, Per & Handal, Gunnar (2015). *Handledning och praktisk yrkesteor*. Studentlitteratur.

Lindqvist, Per (2015). Ödmjuk orubblighet. En avgörande (och rimlig) kvalitet i lärares yrkeskunnande. *Nordisk Tidskrift för Allmän Didaktik*, 1(1), 61-74. [Online](#)

Lipnevich, A., & Smith, J. (2008). *Response to assessment feedback: The effects of grades, praise, and source of information*. Research Report ETS RR-08-30. ETS (Educational Testing Service), Princeton, NJ.

Reynolds, Margeret & Salters Matthew (1995). Models of competence and teacher training. *Cambridge Journal of Education*, 25(3), 349-359.

Saugstad, Tone (2002). Educational theory and practice in an Aristotelian perspective. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 46(4), 373-390.





**Lnu.se**

[henrik.hegander@lnu.se](mailto:henrik.hegander@lnu.se)